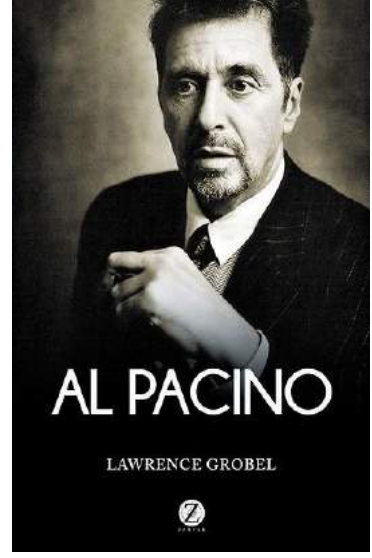

AL PACINO

Lawrence Grobel

Çeviren: Merve Namlı
Zodyak Kitap
2015 / 303 sf.

Gazeteci-yazar **Lawrence Grobel**'in **Al Pacino** ile yaptığı, ilki 1979, sonuncusu 2005 tarihli röportajların derlenmesinden oluşan kitap, hem büyük oyuncuyu daha yakından tanımamızı hem de röportajların kapsadığı 26 senelik süreç içerisinde, onun birçok konuda değişen bakış açısını görmemizi sağlayan çok keyifli bir eser olmuş.

Benim gibi her Pacinoseverin, satır satır iştahla okuyacağı kitapta, **Pacino**'nun ilginç çocukluk anılarından şöhreti yakaladıktan sonraki yıllarda bile yaşamayı sürdürdüğü mütevazı hayatına, içindeki tiyatro tutkusundan sinema kariyeri boyunca yaptığı bazı tercihlerin sebeplerine kadar birçok ilginç anekdot ile karşılaşmak mümkün. Zaten bütün röportajları boyunca hissettiğimiz **Shakespeare** hayranlığı, kitabın açılış cümlesinde, **Pacino**'nun yönettiği üç filmde birine de konu olan **Kral III. Richard** alıntısı ile karşımıza çıkar, "Hayatımı bir oyuna adadım, ölüm tehlikesine dayanacağım."

Sayfalar ilerledikçe, aslında bu alıntının **Al Pacino**'dan bazı parçalar taşıdığını, başarısız bazı filmlerini tercih sebeplerinin arkasında, onun bu 'oyuna adanmışlığının' izlerinin olduğunu görüyoruz. **Pacino**, kariyerini geleneksel yıldız unsurlarıyla bezemektense, kendi pusulasıyla, ününü güçlendirmede çok etkili olmayan ilginç rollerde oynuyor, ancak bu onun oyunculuk sürecine olan tutkusunu canlı tutuyordu. Yönettiği diğer bir film olan **The Local Stigmatic**'de

(1990) belki de bu durumuna bir gönderme yapmıştır, “Şöhret ilk utançtır. Çünkü tanrı kim olduğunu biliyor.”

Sinema endüstrisi için bu kadar önemli bir isim olan **Pacino**’nun bu samimi sohbetlerinde ilginç bilgilere rastlamak tabii ki kaçınılmaz. *The Godfather* (1972) setinde, yönetmen **Coppola** dışındakiler tarafından başlangıçta istenmeyen adam oluşu, filmin büyük başarısından sonra *The Godfather II* (1974) için gelen teklifi, senaryonun ilk halini beğenmeyip, **Coppola** tarafından ikna edilene kadar reddedişi, *The Godfather III* (1990) filminin finalindeki meşhur ağlama sahnesinde, Michael’ın yaşadığı acıdan ve şoktan dolayı ciğerinden boşalamayan ağlama seslerinin, aslında **Coppola**’nın bir kurgu oyunu oluşu, *Serpico* (1973) filmindeki rolüne hazırlanırken **Frank Serpico** ile yaptığı ilginç sohbet, *Scarface*’deki (1983) rolüne hazırlanırken tuttuğu diyalekt koçu, bıçak savaşı uzmanı ve istediği vücudu elde etmesine yardım eden bir beden öğretmeninin varlığı gibi keyifli bilgiler kitabı daha da akıcı kılmış. Tüm bunlar **Al Pacino**’nun biz sinemaseverler tarafından görünen yüzüne ait bilgiler olmasına rağmen, kitap boyunca **Shakespeare** tutkunu, sahnedeki **Al Pacino**’yu da çok yakından tanıma fırsatı buluruz. Bu iki **Al Pacino**’yu birleştiren üç farklı tiyatro oyununun sinema uyarlaması olan *Looking for Richard* (1996), *The Local Stigmatic* (1990) ve *Chinese Coffee* (2000), tiyatronun sinema formatında sunumu üzerine denemelerdir ve kendi ağzından şöyle tanımlanı: “Bu üç film çocuklarıma kim olduğum ile ilgili bırakabileceğim şeyler.”

Kitabı bitirince, çok sevilen bir arkadaşla yapılmış ilk ve son sohbetin bitmesinin üzüntüsü yaşanır. Ailesinin mafya işlerini onaylamayan sessiz sakin küçük kardeşten, abisinin ölüm emrini veren güç takıntılı bir adama dönüşen *Michael*, Küba’lı düşünce suçlusunu psikopat *Montana*, dürüst polis *Serpico*, eşcinsel banka soyguncusu *Sonny*, şöhret dehlizlerinde kaybolmamış, tutkularının peşinde mütevazı ve mutlu sayılabilecek bir hayat yaşamış yakın arkadaş **Pacino**.

İlk kez konuşabildiğimi hissettiğim yer sahneydi. Karakterler benim asla söyleyemeyeceğim, söylemek istediğim ve benim için özgürleştirici olan şeyleri söyleyebilirdi. Bu beni özgürleştirdi ve kendimi iyi hissetmemi sağladı. **Al Pacino**

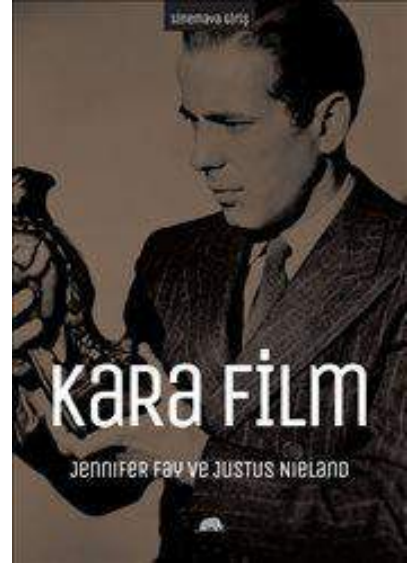
Gökhan Gökdoğan

KARA FİLM

Sert Modernite ve Küreselleşme Kültürleri

Jennifer Fay & Justus Nieland

Çeviren: Ali Nejat Kaniyaş
Kolektif Kitap
2014 / 275 sf.

Kolektif Kitap'ın *Sinemaya Giriş* dizininin kitaplarından biri olan *Kara Film*, türe ayrıntılı bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Amerikan sinemasıyla özdeşleştirilen kara filmin dünya üzerindeki yolculuğu kitabın ana konusudur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sinemanın küreselleşen bir metaya dönüşümüyle kara filmin de Avrupa başta olmak üzere Asya ve Latin Amerika'daki örneklerine de değinerek uluslararasılık kültürüne analiz yapmaktadır. Ayrıntılı film incelemeleriyle türün ülkeden ülkeye farklılaştığı noktaları incelemektedir.

Kitap, kara filmin dünyada yaygınlaşmasını temelde üç sebebe bağlamaktadır: kozmopolitlik, Amerikanlaşma ve küreselleşme. Her bir öge neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde ülkelerin siyasi, toplumsal ve ekonomik tarihleriyle kitabın bütününe yayılmış şekilde irdelenmektedir. Kara film, modernitenin bir parçası olarak ele alınmıştır. Modernist sanatın kendi içinde yaşadığı değişimleri de ele alan kitap, toplumsal cinsiyet ve ırk olgularına da değinmiştir. Dolayısıyla türe çağdaş yorumlamalar da getirmiştir. Sanatsal ve toplumsal yorumlamalara ek olarak kara film teknolojisine de ayrı bir bölüm ayrılmıştır.

Kara Film ve Uluslararasılık Kültürü; Kritik Tartışmalar: Tür, Toplumsal Cinsiyet, Irk; Kara Film Tarzı ve Ölüm Sanatları; Kısa Bir Uluslararası Kara Film Tarihi isimli başlıklarıyla türe özgü büyük çaplı bir kaynak niteliğinde olan kitabın görsel kullanımı akıcı diline ket vurmaktadır. Sayfa tasarımına uymayan küçüklükte olan siyah-beyaz görseller yetersiz kalmıştır. Anlatıda bahsedilen eserlerin Türkçe isimlerinin metin içerisinde verilmek yerine "Filmografi" listesi olarak arka kısımda verilmesi okuyucunun işini zorlaştırmaktadır.

Gelişmiş ve akıcı dili ile okuma zevki yüksek olan kitap, türe dair şaşırtıcı ve ayrıntılı saptamalarıyla zengin bir kaynaktır. Küreselleşen dünyada küreselleşen sinemaya dair açıklamaları, çağdaş sinema kuramlarının izinden gitmektedir. Kontrolsüz şehirleşmenin doğurduğu tehlikelerle tematik açıdan beslenen kara filmin neredeyse tüm dünyada iş yapan bir tür olmasına çeşitli açıklamalar getiren kitap, yeterli bir kaynak olma özelliğine sahiptir.

Nurten Bayraktar

HAREKETLİ İMGELER

Filmler Üzerine Psikanalitik Yansımalar

Andrea Sabbadini

Çeviren: Özge Yüksel
Editör: Özden Terbaş
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
2016 / 196 sf.

Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı'nda yerini alan **Andrea Sabbadini**'nin *Hareketli İmgeler: Filmler Üzerine Psikanalitik Yansımalar* isimli kitabı, **Özden Terbaş** editörlüğünde ve **Özge Yüksel**'in yetkin çevirisi ile, orjinal basımından (Routledge 2014) iki yıl gibi kısa bir süre sonrasında ülkemizde meraklı psikanaliz ve sinema okurları ile buluştu. Psike İstanbul Kitaplığı'nı, psikanaliz ve sinema alanında çıkardığı, dergimizde de tanıttığımız önceki iki kitabı ile tanıyoruz. **Sabbadini**'yi de bu kitapların ikincisi olan *Sinema ve Psikanaliz 2: Kayıp ve Zaman*'da yer alan eleştiri yazıları ile tanıyoruz. Hem Psike İstanbul'un psikanaliz ve sinema alanındaki yayınlarının sürekliliğinin bir göstergesi olarak, hem de bu dizi aracılığıyla daha yakından tanıştığımız alandaki uluslararası yazarlarla ilişkimizin süreceğinin bir habercisi olarak bu kitabı heyecanla karşılıyor, yayın dizisinin sinemada psikanalitik eleştiri kulvarına yapmayı hedeflediği katkılar için **Andrea Sabbadini**'nin doğru bir isim olduğunu vurgulamak istiyoruz.

Hareketli İmgeler: Filmler Üzerine Psikanalitik Yansımalar isimli kitabında **Sabbadini**, daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış bazı yazılarını da dahil ettiği bir psikanalitik sinema okumaları seçkisi sunuyor bizlere. Kitabın alt başlıkları, **Sabbadini**'nin bu kitap için seçtiği ve psikanalitik çözümlenmeye uygun filmlerin kavramsal düzenlemesini, hem psikanaliz alanı uygulamacılarının hem de sinema yazılarında psikolojik çözümlenmelere düşkün okurların kolayca anlayabileceği yalınlıkta yansıtıyor. Kitabın altı ana bölümünde sırasıyla; psikoloji üzerine, fahişelik üzerine, çocuklar üzerine, ergenler üzerine, aşk üzerine ve skopofili üzerine filmler ele alınıyor. Her bölümün girişinde bu konular üzerine yapılacak çözümlenmelerde yararlı olan psikanalitik kavramları ve yaklaşımları akıcı ve özenli bir dil ile aktaran **Sabbadini**, okura bu tür filmleri ve farklı eleştirilen okumalarını değerlendirmesini sağlayacak gerekli kavramsal çerçeveyi ve araçları sağlıyor.

Özden Terbaş'ın ayrıntılı önsözü kitabın bu altı bölümünde yer alan filmler ve ilişkilendirildikleri psikanalitik kavramları oldukça iyi özetliyor. Bu editoryal giriş, kitabın yoğun içeriğini okuyucuların kendi ilgileri doğrultusunda sıralı olmayan okumalar yapmalarına olanak sağlayacak şekilde açımlayan bir kılavuz görevi görüyor.

Kitapta ana bölümlere geçmeden önce **Sabbadini**'nin de bir giriş bölümü var. Bu bölümde yazar “psikanalitik sinema” diye bir türün olmadığını ama bazı filmlerin içerikleri veya biçimleri/dilleri ile psikanalitik okumalara imkan verdiğini söylüyor. Kendisinin bu filmler arasından keyfi olarak yaptığı seçimler ile ortaya koyduğu bu kitapta niyetinin “bir dizi psikanalitik düşünceyi açıklamak ve analitik çalışmanın içerdiği bir hissi iletme amacıyla filmleri kullanmak” olduğunu ifade ediyor. Bu kitaptaki film eleştirilerini ayrık yapıyan tam da **Sabbadini**'nin alçakgönüllülükle vurguladığı bu “his” olsa gerektir. Uygulama içerisinden gelen deneyimli bir analistin gerçek analizanları ile etkileşiminde keşfettiği ve kimi zaman onlarla birlikte inşa ettiği bazı “his”leri kurmaca filmler dünyasının karakterleri ve anlatılarını anlamlandırmakta kullanması, film eleştirisinde psikolojik bakış açısına düşkün film izleyicilerinin gazete yazılarında zaten aramadıkları, akademik yazılarda ise arasalar da bulamadıkları derinlikte ve zenginlikte çözümlenmelere olanak sağlamıştır.

Kitapta yer alan bölümlerden ikisi, **Sabbadini**'nin bu kitabın iki ana kulvarı olan psikanaliz ve sinema alanlarına geliştirici katkı yaptığı bölümler olarak ön

plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, psikanaliz ve psikanalistler üzerine yapılmış filmleri konu alan birinci bölümdür. Bu bölümde analist-yazar psikanalizin ne olduğu konusunda yanlış temsillerle sonuçlanan bir dizi filmi ele alarak “uydurma psikanaliz” olarak adlandırdığı film sekanslarına eleştirel bir bakış sunar, alandan olan ve olmayan izleyicilere aydınlatıcı uyarılarda bulunur. Bu bölümde ele aldığı filmlerden biri olan **Postacı** (Il Postino, Radford, 1994) üzerinden yaptığı analiz ile de film içerisinde psikanalize doğrudan gönderme olmadan da bazı filmlerin psikanalitik okumaya uygunluğunu gösterir. Şair **Neruda** ile postacı Mario arasındaki ilişkide ortaya çıkan, yoğun ve düzenli kişisel ilişki olarak tasvir edilen bir olgunlaşma sürecinin, psikanaliz seansında ortaya çıkan aktarım/karşı aktarım etkileşimlerini yansıladığı üzerine bir okumadır bu. Psikanalitik kavramların film yapımında ve eleştirisinde nasıl kullanıldığı ve aslında nasıl kullanılabileceğini gösterdiği bu örnek okuma sonrasında kitabın diğer bölümlerini zihin açıklığı ile takip edebilir okuyucu.

Kitapta öne çıkan ikinci bölüm ise **Sabbadini**'nin skopofili üzerine filmleri ele aldığı altıncı bölümdür. Bu bölüm için yaptığı film seçimleri ve film okumalarını yönlendirdiği hedef ise sinemanın kendisidir. Gözetlemeci eylem ve öznelere konu alan filmleri mercek altına aldığı bu yazılarında **Sabbadini**, sinema izleyicilerinin ekran karşısındaki gözetlemeci konumlanmalarını hatırlatır ve bunun bir adım ötesinde, konusu gözetleme olan filmlerin izlenmesi/yapılması söz konusu olduğunda hem izleyici hem de sinemacılar için öz düşünümsel bir alanın ortaya çıktığından söz eder. İzleyici için gözetleyenleri gözetleme konumu, aynaya dönüşen ekrandan yansıyan kendi bastırılmış arzularımız ile rahatsız edici bir karşılaşma momenti yaratma potansiyeli taşımaktadır. Sinemacılar içinse bu tür filmlerde alımlayanların potansiyel konumlanması, “içsel gerçekliğimiz ve nesne ilişkilerimizin çatışmalı yönlerini temsil etmenin kültürel işlevini [ve sorumluluğunu] sergileyerek sinema aracına bir öz düşünüm şansı verir”. Sinemacının ve psikanalistin ortak sorumluluğu, cinsel deneyim, kimlik, davranışlarımızda normal ve patolojik olan arası sınırlar gibi duygu ve değer yüklü alanların temsilini üstlenen bu iki dilin alımlayanlar üzerindeki etkisinin farkında olması gerekliliğidir.

Doyurucu bir okuma deneyimi sunmayı hedefleyen bu tür derleme kitapların belki de tek sorunu niteliksel yoğunlukları nedeniyle yüklü kavramlar arasında kaybolma, zengin çağrışımlar içerisinde duygusal ve düşünsel izleği yitirme

tehlikesi barındırmalarıdır. Elimizdeki kitap bu açıdan da öngörüsünü yapmış, sonunda yer alan yönetmen biyografileri, ele alınan filmlerin listesi ve psikanalitik terimler sözlüğü gibi okuyucuya okuma deneyimi boyunca eşlik edecek gerekli bilgi ve kaynakları bütünü içerisine dahil etmiştir. Yine de okurlara önerimiz kitabın her bir bölümündeki yazılara hak ettiği değeri verebilmek için ilgili filmleri izleme, okuma, üzerine düşünme ve eleştirel tartışma için gerekli zihinsel ve zamansal yatırımlara hazır olmaları yönündedir.

Seda Usubütün